ANDREA
PARÁČOVÁ
V MOCI
HAVRANA
MAXIM

V MOCI HAVRANA

Andrea PARÁČOVÁ

MAXIM

Copyright © Andrea Paráčová 2026
Cover Illustration © Adobe Stock, M. Horňák

ISBN: 978-80-8282-048-8

Ďakujem svojej rodine za neustálu podporu.

Ďakujem všetkým, ktorí svojimi cennými radami
prispeli k vzniku tejto knihy.

Za finančnú podporu pri vydaní
ďakujem obci Teplička nad Váhom.

Všetkým,
pre ktorých nie je história
len stránkou v učebnici dejepisu.

Obsah

Prológ	9
I. Návrat	13
II. Odmena	25
III. Svadba	34
IV. Prísľub	45
V. Morava, Morava	52
VI. Nové stretnutia	71
VII. Zblíženie	99
VIII. Ponuky	113
IX. Dotyk smrti	124
X. Zlá novina	150
XI. Samota	166
XII. Plamene vojny	185
XIII. V moci havrana	254
XIV. Ortieľ	293
Epilóg	324
Slovník	329
Použitá literatúra	338

Prológ

Bolo po Troch kráľoch roku pána 1468. Za oknami vystrájala snehová búrka a pokrývala svet bielou prikrývkou. Vietor výskal a komínom sa snažil dobyť do kúrie zemana Juraja z Nededze.

Jeho dcéra Zuzana si ten piskot nevšímala. Ani chlad, ktorý vial skrz zatvorené okenice.

Natešená ukazovala matke Margite výšivku na obruse. Margita ju pochválila a s láskou pohladila po zlatistej hrive. Dievčina jej opätovala úsmev a s nadšením pokračovala v práci. Tento rok bude mať sedemnásť a chystá si výbavu. Myslela na svojho snúbenca, Gašpara Suňoga z Jasenice. Hoci odišiel s kráľom do cudziny, v mysli bol stále s ňou. Potajomky sa usmievala, potom však zvraštila čelo. S obavami pozrela von oknom. Či sa aj v Sedmohradsku čerti ženia? Je v poriadku? Kedy sa už vráti?

V neveľkej sieni obloženej drevom pukotal oheň. Aj keď bol deň, vládlo v nej prítmie. Zuzana sa zahľadela do kozubu a pozorovala tancujúce plamene. Naraz ju z myšlienok vyrušil huriavk na dvore. Hlučné hlasy prehlušili i svišťanie víchrice. Tá akoby protestovala proti narušeniu pokoja u Nedeckých.

Zuzana vyskočila z dreveného kresla, až malý vankúšik spadol na zem. Nevšímala si ho. Spolu s matkou sa ponáhľali k oknu. V chumelici mohli príchodiacich len ťažko rozoznať. Napokon zistili, kto to k nim ide. Pred dverami kúrie zastal Juraj Hatňanský s neveľkou družinou. Bol to Rafaelov otec, ktorému patrilo Budatínske panstvo.

Obe ženy ovládlo nedobré tušenie. Rafael sa prednedávnom Zuzane dvoril, ona však dala prednosť jasenickému zemanovi. Šípili, že táto neočakávaná návšteva s tým súvisí.

Hoci sa hostia na priedomí oprášili, na nohách doniesli dnu sneh. Juraj

Hatňanský vstúpil do jedálne, nasledovaný siedmimi mužmi. Zuzana si na ich tváre matne spomínala z minuloročnej poľovačky na Bystrici. Pekné odevy a zbrane po bokoch svedčili, že sú to šľachtici.

Hatňanský sa ani nepozdravil.

„Idem z Jasenice," povedal jedovato.

Margita ho neprivítala a s obavami mu skočila do reči:

„Stalo sa niečo Matejovi?"

Hatňanský na ňu prísne pozrel, ale viac jej pozornosť nevenoval. Osopil sa na Zuzaninho otca, Juraja z Nededze.

„Práve som sa dopočul, že ste Zuzanu zasnúbili s tým Matejovým zasranom Gašparom!"

„Gašpar nie je žiadny zasran!" ohradila sa Zuzana.

„Čuš, dievča!" zahriakol ju. „Milý priateľu," adresoval zlostne jej otcovi. „Mám tu siedmich svedkov, ktorí odprisahajú, že ste Zuzanu sľúbili Rafaelovi. Zabúdaš na dohody?!"

Zuzanin otec krútil hlavou. Od minulého roka mu pribudlo zopár sivých vlasov, ale inak to bol tridsaťpäťročný muž v plnej sile.

„Ruku sme si na to nepodali a ani nič nesľúbili. Rafael sa Zuzany na jeseň vzdal."

„Dohody uzatvárajú otcovia, nie detiská. Spomeň si, ako si sa tešil, že sa tvoja dcéra stane Rafaelovou ženou. Vraj aká česť... Všetci vedia, že sem Rafael často chodieval. Vídali ich spolu... Chceš, aby som Zuzanu obvinil zo smilstva? Že je pobehlica?! Poženiem ju pred kráľa!"

Zuzana aj s Margitou sa chystali niečo povedať, ale Hatňanský zvýšil hlas. „Prečo necháš ženy vstupovať do rozhovoru s chlapmi? Kto tu má slovo? Ty alebo Margita? Tak to aj dopadne, keď sa do mužských záležitostí zamiešajú baby!"

Juraj kývol Margite. Nemohla nič povedať. Nechcela pred cudzími chlapmi ponížiť svojho muža. To by jej neodpustil. Vzala zdesenú Zuzanu za ruku a odviedla ju do spálne. Tam, v matkinom objatí, dievčina s hrôzou na duši čakala, ako to skončí.

Keď po hádkach, upokojovaní a prípitkoch Hatňanský a jeho sprievod

opustili kúriu, vtrhla Zuzana k otcovi do jedálne a vrhla sa mu k nohám. Objala ho okolo pása a rozplakala sa.

Juraj obrátil do seba ďalší pohár vína. Tvár mal červenú. Margita nevedela, či od pijatiky alebo pokorenia, ktorého sa mu dostalo. Mlčala, bála sa spýtať.

1. Návrat

„Poďme, Arpád, rýchlejšie, rýchlejšie!“

Gašpar Suňog z Jasenice mocnejšie popchol koňa. Uháňal cestou necestou popri zamrznutom Váhu v ústrety krajším a veselším záležitostiam. Chcel za sebou nechať všetky zážitky a spomienky zo Sedmohradska. Hrôzy vojny i únavu a strasti z dlhého putovania. Nedarilo sa mu. Podvedome stále cítil pach štipľavého dymu, vnikajúceho do útrob. Horúčavu požiaru, čo rozpaľuje zbroj. Husiu kožu a mrazenie na krku, keď smrť kosí na blízku. Ryk ranených mu hučal v ušiach a skaličené, skrvavené telá a odseknuté údy ho mátali v snoch.

Dúfal, že návrat domov zacelí rany a jazvy na duši. Zatiaľ však pokoj nenašiel, hoci hornatá považská krajina otvárala materinskú náruč. Aj v mrazivom januári sa zdala rozprávkovo prívetivá. Najmä oproti hustým sedmohradským lesom, takým tmavým a tajomným, kde aj zver bola voľajaká iná. Divšia...

Otca doma v Jasenici nenašiel. Len slúžka Jolana dákym svojím ženským zmyslom vycítila, že by sa mladý pán mohol navrátiť, tak zabila kapúna a upiekla ho. Ešte do poobedia Gašpar čakal, či sa predsa len Matej Suňog neobjaví, ale neobsedel. Trielil do Nededze.

Neveľká nededzká kúria ho však vítala tichom a pustotou. Nikde ani nohy, hoci stopy v primrznutom snehu svedčili o živom ruchu počas dňa. Vráta veľkej brány ostávali zatvorené, veď bodaj by nie. Januárový večer už sadal na kraj a všetko poctivé sa schovalo vovnútri. Len psy zacítili cudzinca a dali sa brechať.

Gašpar zatrieskal na bránu. Musel sa pousmiať. Pred necelým rokom sa tu takto zjavil po prvý raz. Vtedy privádzal raneného Sandrina Nedeckého z výpravy proti zbojníkom na Kysuciach a spoznal Zuzanu, Sandrinovu neter. Teraz dúfal, že ju zase konečne uvidí. Že jej prítomnosť zahladí

krvavé spomienky.

Psy štekali a na ich varovanie sa kúria otvorila. S lampášom vyšiel na priedomie zeman Juraj Nedecký so synčekom Jurkom v pätách.

„Kto tam?!“ zrúkol.

„Nuž kto by? Ja! Gašpar!“

Jurko sa otočil a s vreskom trielil späť dovnútra: „Zuza! Zuza! Gašpar sa vrátil! Gašpar sa vrátil!“

Gašpar Suňog sa ledva zvítal s Jurajom, keď z kúrie vybehla zlatovlasá dievčina v dlhej belostnej košeli. Len cez plecia jej matka stihla prehodiť vlnenú šatku. Bežala, priam letela a výskala. Skočila Gašparovi do náručia, on ju zdvihol, pobozkal na ústa a točil sa s ňou. Potom zastali, hľadeli na seba. Zuzana mala v očiach slzy a bolo vidieť, ako sa namáha, aby sa nerozplakala. Mocne ju objal. Bola preňho taká, aká sa mu zjavovala v snoch a predstavách. Usmievavá, krásna, s láskavými očami a šťavnatými ústami. Nevšimol si, že pochudla od starostí, čo si robila. Vo vlasoch mala presne tie hodvábne stuhy, ktoré jej kúpil na žilinskom trhu.

A rovnako ako vtedy, takmer pred rokom, kričala Zuzanina matka Margita z verají: „Nože poďte dnu, vy pochábli!“

Zuzana sa nemohla na Gašpara vynadívať. Zdal sa jej akýsi plecnatejší. Vrátil sa mladý muž s ošľahanou tvárou. Čierne vlasy, o čosi dlhšie ako pri poslednom stretnutí, mu siahali po plecia. Aj v kútikoch jeho temnomodrých očí pribudlo zopár vrások. Obskakovala ho, nevedela, čo mu skôr ponúknuť. Či teplý vývar, alebo kravské mäso s omáčkou z lanského chrenu a sušených slivák či hrachovej kaše, dobre omastenej, alebo chlieb a syr.

Snažila sa oddialiť chvíľu, keď bude musieť povedať neblahú novinu.

Gašpar sedel pri blkotajúcom kozube v izbe voňajúcej čerstvým jedlom. S pohárom lahodného vína cítil konečne ozajstnú radosť z návratu z cudziny a teplo domova.

V Sedmohradsku mu myšlienka na toto krásne žieňa pomáhala čeliť námahe a nebezpečenstvu. Nútila ho prežiť. S postupujúcou jeseňou vtedy pribúdalo dažďa a prívaly z búrok, čo sa nečakane rútili z kopcov,

odnášali celé vozy. Premočeným vojakom voda stekala z ťažkých plášťov nasiaknutých mokrotou. Zem pod nohami ločkala a od hlavy po päty zanesení blatom sa brodili rozmočenou krajinou. Potom prišla zima a fujavica v karpatských priesmykoch vyvracala lesy, snehové vločky bodali ako milióny ihiel a mráz pálil kožu.

Vtedy Gašpara poháňala túžba znovu Zuzanu uvidieť. Šatku, čo od nej dostal minulý rok, nikdy nesňal z krku. A hoci levanduľová vôňa z nej dávno vyprchala, dodávala mu pocit spojenia.

Zuzana nebola schopná slova. Toľkokrát si predstavovala túto chvíľu! Ako sa jej Gašpar vráti. Živý a zdravý. A ako mu bude musieť povedať, že sa nemôžu vziať...

Lež teraz, keď tu sedel, nebola schopná o tom hovoriť. Iba potajme prehĺtala hrču v krku.

Zuzanini rodičia mu s neskrývaným smútkom na tvári ulievali.

„Tak, synak, konečne si sa vrátil."

Juraj si povzdychol a zdvihol peknú čiašku zo zeleného skla. Obrátil dno a vypil mok na dodanie odvahy. Nevedel ako začať, tak hosťa vyzval: „Nože, porozprávaj, či kráľ Matej zatočil s povstalcami!"

Gašpar sa na okamih zamyslel a začal rozprávať:

„Veru zatočil. Rázne a tvrdo. Boli sme ako smršť, ktorá zmietla vzbúrencov. Pri meste Kluž ich čakalo okolo štyridsaťtisíc. Táborisko sprisahancov bolo také rozľahlé, že niektorí naši vojaci takmer pustili do gatí. Velitelia odhovárali jeho veličenstvo od riskantného útoku. On si však nedal poradiť. Skoro ráno, asi v polovici septembra, povstalci ešte spali..."

Odmlčal sa, akoby sa vrátil k šoku, ktorý zažili, keď videli silu nepriateľa. Ohromení sledovali moc, akú sa neprajníkom kráľa Mateja podarilo nazhromaždiť. V duchu sa spytovali, či je vôbec možné ju poraziť. Uvedomil si vtedy, že sa nemusí vrátiť domov. Že jeho zabité telo môže ostať nepochované v cudzej krajine. A jeho duša bude navždy blúdiť a smútiť za strateným životom.

Nedeckí ho neprerušovali, iba mlčky počúvali. Ticho narúšal len praskot dreva v kozube. Pokračoval: „Strážne ohne dohárali. Kráľ dal znamenie,

zatrúbili rohy a nasledoval útok. Tvrdý a neúprosný. Z prekvapenia, že sa v Kluži zjavil panovník Uhorska, sa povstalci nevedeli spamätať."

Juraj Gašparovi opäť ulial. Zuzana ho viac pozakrývala teplou vlnenou prikrývkou a prihodila do kozuba poleno. Malý Jurko sedel na malej trojnožke pri Gašparových nohách a hltal každé jeho slovo.

„Vybavuje sa mi smrad síry, rachot diel," rozprával sťažka. „S Jankom Podmanickým sme bojovali po boku Pavla Kinižiho. Priznám sa, dodávalo mi to väčšiu istotu. Náš oddiel prežil celý, okrem pár škrabancov sme vyviazli bez vážnejších zranení. Naozaj, ako by nás sám Pánboh ochraňoval. Mnohí také šťastie nemali. Na obed Kluž otvorila svoje brány. Sedmohradský vojvoda pokľakol pred kráľom. Lež pokorenie Sedmohradska ešte len prichádzalo. Kráľ Matej mnohých omilostil, mnohým však vzal všetko. Život aj majetky. Postupoval krajinou a súdil. Na niektorých, čo ušli, vyhlásil hon. To najhoršie nás ešte len čakalo..."

Opäť stíchol. Myslel na to, ako už víťazstvo patrilo im a on sa úprimne tešil, že žije. A že sa navráti domov. Zuzana si isto chystá výbavu.

Kráľ Matej sa však rozhodol potrestať podnecovateľa povstania, moldavského vojvodu Štefana. Gašpar bol sklamaný. Akoby oddialením návratu mohol niečo zmeškať. Akoby mu niečo utekalo. Hneval sa. S myšlienkou, že ich za hranicami Sedmohradska nič dobré nečaká, otravoval svoje okolie. Nedobré tušenie ho sprevádzalo po celú strastiplnú cestu. Mal pocit, že mu brnia kosti. Janko sa priateľovi vysmieval, že mu tuhne akurát medzi nohami a túžba po Zuzane mu udiera do hlavy. To ale Nedeckým nevravel.

„Putovali sme do Moldavska, dobýjali a vypaľovali," pokračoval. „Zastali sme v meste Baia. Nepáčilo sa mi... Obyvatelia síce vítali kráľa ako osloboditeľa, ale komory, maštale a chlievy mali prázdne. Vraj ich vojvoda Štefan olúpil. Mesto vo mne vzbudzovalo čudné pocity, bránilo mi slobodne dýchať. V ten večer som nemohol zaspať. Janka som tým rozčuľoval. Nadával, nech prestanem kuvikať. Šiel som sa teda prejsť. Kiniži ma zhaltoval, vraj kam som sa vybral. Že sa mám vychrápať, ktovie kedy si opäť ľahnem. Nuž som mu povedal, čo cítim. Ani čo by niečo neblahé viselo v tom tmavom nočnom vzduchu. Najskôr ma nechcel pustiť, až

zase nebodaj čosi nevyvediem...“

Gašpar nevinne pokrčil plecami a Margita aj s Jurajom si s úsmevom povzdychli. Napil sa a hovoril ďalej: „Rozhodol sa ísť so mnou. Mesto bolo spočiatku tiché, naraz sme však počuli buchot. Ako keď niečo spadne, šuchne na zem z výšky. Potom štrngla oceľ o oceľ a z južnej strážnej brány vyšľahol oheň. Našťastie, mal som roh. Začal som trúbiť odušu, dobre, že mi nepukli pľúca. A tak začalo peklo.“

Gašpar rozprával a opäť všetko prežíval. Slová ho prenášali do ďalekej nepriateľskej cudziny. Spomienky boli príliš čerstvé a rany na duši sa nezhoja za pár týždňov. A možno nikdy. Možno sa niekedy stanú len letmou zahmlenou pripomienkou, ale teraz nie.

Len pred Nedeckými svoj bôľ nemohol ukazovať. Nechcel, aby si mysleli, že je slaboch.

Gašpar hovoril, ako vyburcoval Uhrov. Spomínal. Všetky udalosti mal pevne vryté do pamäti. Kým sa požiar stihol rozhorieť, Kinižiho vojaci boli narichtovaní a postupne varovali ostatných. Plamene pomaly olizovali kamenné múry mesta Baia a rozpaľovali ho. Šplhali po drevených stenách, plotoch a strechách. Menili mesto na ohnisko, z ktorého sa nedalo ujsť.

Keď sa Matejova stráž aj s kráľom ocitla na neveľkom námestí, prekvapil ju nečakaný útok vojvodu.

Ulice zaplavili moldavskí vojaci.

Nastal chaos, pri ktorom sa snažili ochrániť kráľa. Bojovali dobre, presekávali si cestu.

Gašparovi napriek horúčave behal po chrbte mráz. Obzrel sa. Veža kostola bola v plameňoch. Vedel, že sa onedlho zrúti. Hulákal, ale v bojovom hukote nebolo počuť vlastného slova. Aj teraz mu pomohol roh. Ručal na ňom zo všetkých síl, kým Kiniži s ostatnými nepochopili jeho varovanie. Odpratali sa stade včas. Aj s raneným Matejom.

Lež nie každý mal šťastie. Navôkol sa povaľovali telá uhorských vojakov. Mnohých poznal. Vedený prozreteľnosťou sa práve poberal na odchod či skôr útek, keď naraz zbadal palatína uhorskej krajiny Michala Orsága, ako bojuje o život. Bez koňa, s dochádzajúcimi silami, obkľúčený Mol-

davcami. Vrátil sa poňho. Uštedril zhora so sedla svojho Arpáda niekoľko sekov dorážajúcim nepriateľom a pomohol Orságovi nasadnúť za seba. Spolu sa predierali a presekávali úzkymi uličkami, prenasledovaní valiacimi sa sutinami zrútenej kostolnej veže. Cestu im zahlcovali Moldavci a prach, v úniku bránili plamene a prekážkou boli ranení a mŕtvi. Dlažba sa zmenila na klzkú krvavú kašu. Horúčava bola čoraz mohutnejšia a oheň sprevádzal štipľavý dym.

„K bráne, synak, k bráne!“ hulákal palatín.

Gašpar ho však nepočúval.

„Čo to stváraš?!“ kričal s hrôzou Orság.

Nejaký pud viedol Gašpara na východ, kde mesto obtekala Moldava.

Rieku sa im podarilo prekonať. Gašparov kôň Arpád nevedel vyniesť oboch mužov na vysoký breh, tak zoskočili do vody. Mladému zemanovi sa zdalo, že oceľ zbroje zasyčala. Z Moldavy ich ratovali Uhri, ktorí sa tu zhromažďovali a posielali nepriateľom pozdravy v podobe šípov. Obaja klesli na kolená a vykašliavali sadze.

„Nože ho už nechajte!“ vykríkla naraz Zuzana.

„Také strašné veci!“ klesla na kolená. „Prečo tam Rafael nezostal?!“ zvolala zúfalo.

Margita ju okamžite okríkla:

„Zuzana, prestaň!“

„Je to pravda!“

Dievča sa už neudržalo a horko sa rozplakalo. Zadúšalo ju, slzy jej zaliali tvár a nedali sa zastaviť.

Gašpar nechápal. Ohromený pozeral na Nedeckých a nechápavo hlesol:

„Rafael sa vrátil. Živý. Dokonca šťastný a spokojný. Aj Ján. Šli sme spolu, každý domov. Včera sme sa rozlúčili...“

Juraj mlčky vyzval Gašpara, nech nastaví čašu. Pomaly do nej ulieval červeného vína, akoby chcel oddialiť chvíľu, čo mala nastať.

Oheň praskal a do ticha sa ozýval Zuzanin srdcervúci plač. Margita sa ju ani nesnažila utíšiť, len držala dcéru v náručí.

Gašpara premkol hrozný pocit. Vedel, že sa niečo prihodilo. Spýtavo hľadel na Juraja.

Zuzanin otec sa napokon odhodlal.

„Rafael za to nemôže. Jeho otec, starý Juraj z Hatného, Zuzanine odmietnutie neuniesol. Nemieni ho brať na vedomie. Je pravda, že ešte kým si sa zjavil ty, chlapče, v podstate sme Zuzanu a Rafaela chceli spojiť. No to asi vieš. Rafaelov otec považuje Zuzkine odmietnutie za porušenie sľubu. Pošliapanú česť. Rozhodne to nechce nechať len tak. Je si istý, akoby mu jeho veličenstvo bolo zaviazané. Nie je s ním rozumná reč. Neviem, čo robiť. Priznávam, som v koncoch."

Gašpar sa nezmohol na slovo.

Juraj pokračoval: „Prišiel aj so svedkami, ochotnými odprisahať, že sme Zuzanu sľúbili Rafaelovi. Nuž netvrdím, že to nie je pravda, ale Rafael sa jej sám vzdal. Jeho otec to nemieni akceptovať. Vyhráža sa mi. Chce nás hnať pred súd. Odškodné, ktoré žiada, nie som schopný zaplatiť. Zo Zuzany mieni spraviť pobehlicu. A čo je najhoršie, včera prišiel s listinou od kráľa. Kráľ v nej nalieha na tento sobáš pre zásluhy Hatňanských a odvoláva sa na staré dohody medzi mnou a Rafaelovým otcom. Viem, že panovník je Hatňanskému zaviazaný - kvôli veľkej sume peňazí, ktoré kráľovi poskytol. Navyše, Hatňanského služobník pomáhal dať do poriadku kráľovskú pokladnicu. Nemôžem nič robiť. Odpusť mi. Nechápem, prečo je Hatňanský taký tvrdohlavý..."

Vysilená Zuzana vzlykala Margite v náručí a Juraj len smutne hľadel do kozuba.

Gašpar nedokázal vstrebať túto správu. Nemohol uveriť. Sklamanie ho načisto omráčilo. *Ako sa to mohlo stať?!* Všetka túžba prežiť kvôli tomuto krásnemu stvoreniu bola daromná.

Čas sa zastavil. Hrôzy, ktoré prežil, sa opätovne vyplavili zo skrytých zákutí mysle a vyškierali sa jeho snom. Pot a krv, obchádzajúca smrť a mŕtvolný pach, proti poslednému zvyšku síl a krásnej odmene v podobe Zuzany. Pre ňu bojoval ďalej. Nemohol sa vzdať, lebo jej zúfanie by ho prenasledovalo i v hrobe.

Načo to bolo dobré... Márnosť nad márnosť. Sedel a zízal do čiašky s nehybnou hladinou červeného vína, ktorá sa naraz rozčerila. Padla do nej slza z jeho vlastného oka. Rýchlo si pretrel tvár a nadýchol sa. Preboha, je chlap! A vybaví to chlapsky! Postavil sa na odchod a chcel trieliť rovno za Rafaelom. Už nebude milosrdný! Nikdy!

Treskot na bránu mu však zabránil v okamžitom odchode.

Juraj na chvíľu vyšiel a späť sa nevrátil sám. Doviedol hosťa. Robustný muž s neposlušnými kučerami padajúcimi do čela, s ostrým nosom a výraznými lícnymi kosťami, na tvári so zahojenou jazvou, sa usmieval od ucha k uchu.

„Tak si to predsa ty, bratku!" Sandrin Nedecký roztvoril náruč a zarazil sa. Atmosféra v izbici bola ponurá, a keď videl plačúcu Zuzanu schúlenú na dlážke v Margitinom materinskom náručí, Gašpara len mlčky objal.

Ten sotva stihol hlesnúť: „Ako...?!"

„Som žilinský mestský kapitán, zabudol si? Okolo mesta neprekĺzne ani myš, nieto ešte nejaký ozbrojenec. Vidím, že už vieš..."

Juraj ho predbehol.

„Práve sme mu to oznámili."

„Prepáč." Chytil Gašpara za rameno. „Som tak pohltený vlastnou radosťou, až sa mi marí, že aj všetci navôkol musia byť šťastní. Viem, čo sa deje a mrzí ma to."

Juraj vysvetľoval:

„Sandrin a Mária sa budú na Hromnice brať."

Gašpar mlčal. Pichla ho žiarlivosť, no vzápätí sa zahanbil. Sandrin si zaslúži všetko šťastie sveta, je to dobrý chlap. Len...

Mestský kapitán potichu povedal:

„Myslel som, že nám so Zuzkou pôjdete za svedkov."

Zuzanine vzlyky opäť prepukli v divoký plač. Všetci mlčali, Juraj poulieval. Aj malý Jurko sa rozfňukal. Sandrin ho vzal na ruky.

Gašpar sa zamyslel.

„A ja som myslel, že oslávim aj môj sobáš."

To už sa Zuzana vytrhla Margite a objala ho. Pritískala sa k nemu, on

k nej a tuho sa držali. Akoby ich už nikdy nikto nemal od seba odtrhnúť. Nik z prítomných nemohol v tom mladým zabrániť, ani ich nijak utešiť.

Oheň praskal a nededzkou kúriou sa niesli smútok a bezmocnosť.

Gašpar si dievčinu posadil na kolená, ona mu zaborila tvár do tmavých vlasov a chcela takto ostať navždy.

Margita sa v rozpakoch pokúsila protestovať.

„To sa nepatrí…“

Juraj však svoju ženu zahriakol:

„Kuš, žena! Nechaj ich chvíľu!“

Izbicu osvetľovalo svetlo z kozuba a plamene lojových sviečok. Ich temná žiara umocňovala clivotu. Margita tiež tíško posmrkávala. Zuzanin smútok ju bolel. Sandrin utešoval malého Jurka, no nevydržal to. Chcel obrátiť pozornosť inam.

„Tak, a čo teraz, bude konečne mier?“ spýtal sa.

Gašpar nemal chuť hovoriť. Stískal dievčinu, hladil ju po dlhých vlasoch. Na krku cítil jej dych. Túžil s ňou byť, sám, vzdialený od všetkých strastí sveta.

Nechcel priateľa len tak odbiť. Odkašľal si. Hlas mal zastretý a slová sa mu neľahko drali na jazyk.

„Nuž neviem, bratku. Čosi sa chystá. V Budíne si striedajú kľučky vyslanci pápeža, cisára Fridricha, českého kráľa. Taktiež olomouckého i vratislavského biskupa a pánov Zelenohorskej jednoty. To sú tí, čo Jurajovi Poděbradskému vyhlásili vojnu. Myslím, že kráľ Matej sa čoskoro pasuje nielen do úlohy ochrancu kresťanstva pred Osmanmi, ale i pred českým heretizmom.“

„Nemal by sústrediť sily na boj proti tým pohanským psom?“ čudoval sa Sandrin.

„To si myslia i niektorí uhorskí páni. Iní však stoja pri Matejovi. Medzi nimi aj pán Ladislav Podmanický s Blažejom.“

„Nazdávaš sa, že bude vojna?“ zaujímal sa Juraj Nedecký.

„Neviem. Panovník Čiech a Moravy sa naozaj zaujíma o Matejove zdravie, lebo bol v Moldavsku dosť vážne ranený. Neustále apeluje na

uhorského kráľa, pripomína mu svoju pomoc proti Turkom i lojalitu, keď odišiel do Sedmohradska. Kráľ Juraj mohol povstalcov podporiť alebo vpadnúť do Uhorska. Lenže jeho veličenstvo si kladie stále nové a nové podmienky. Myslím, že český kráľ ich nikdy neprijme."

Zuzana sa z Gašparovho náručia nepohla. Túlila sa k nemu, zrejme naposledy vo svojom živote. Rodičia ju nechali, od zajtra už bude všetko inak. Stane sa snúbenicou Rafaela z Hatného. No dnes sa ešte s Gašparom rozlúči nevinným objatím, po ktorom ráno ostane len smutná spomienka.

Spať sa pobrali až pred svitaním.

Gašpar na dobrú noc Zuzanu objal a nechcel pustiť. Juraj mu musel položiť ruku na plece.

Keď si so Sandrinom napokon ľahli v malej izbici, priateľ mu povedal:

„Nevzdávaj sa. Verím v teba. Nepochybujem, že dokážeš zvrátiť tento osud!" Štuchol do Gašpara, otočil sa a začal chrápať.

Gašpar nemohol zaspať. Všetky myšlienky smerovali k jedinej bytosti na zemi, v tej chvíli takej blízkej i vzdialenej. Hľadel do stropu, kde v tmavej noci tušil drevené trámy. Všetko sa mu zdalo zbytočné. Načo toľko riskoval, aby sa vrátil živý?! Hneval sa na Rafaela, na kráľa, na celý svet. Zlosť sa stupňovala, spánok neprichádzal. Krátke driemoty prinášali nočné mory v podobe mŕtvych ohorených tiel, brániacich Zuzane s krásnou svadobnou partou na hlave, aby k nemu prišla. Zas precitol a rozhutoval, čo spraví prvé. Spriadal plány a rozhodoval, či najskôr zabije Rafaela, či sa bude ponáhľať za pánom Ladislavom, za kráľom alebo...

Za palatínom!

Áno, pôjde za Michalom Országom a poprosí ho o pomoc. Snáď Ország nezabudol, že mu Gašpar zachránil život! Spásonosný nápad na chvíľu zapálil iskierku nádeje. Noc sa už nezdala taká temná a nebolo to len vychádzajúcim slnkom.

Ráno vstali všetci s ubolenou hlavou i dušou. S novým dňom však svitla i nádej na zvrátenie osudu. Keď sa Gašpar so Zuzanou lúčil, pohladil ju po tvári.

„Neboj sa. Spravím všetko preto, aby sme boli spolu!"

„Rafaela si nevezmem! Nikdy. Prisahám!“ odvetila vážne.

Naposledy ju objal a pobozkal. Vášnivo, nehľadiac na Margitu, ktorá sa práve prekrižovala a objala so svojím mužom.

Gašpar cválal domov. Keď míňal hrad Budatín, niečo ho volalo odbočiť z cesty a staviť sa tam.

Prešiel po drevenom moste cez vodnú priekopu. Bránu našiel otvorenú. Na nádvorí sa povaľovali otesané trámy, vežu obklopovalo vysoké lešenie. Zívajúci ľudkovia sa ozbrojenému jazdcovi pratali z cesty. Rozhliadol sa. Nad zvyškami starého muriva sa týčila chudá postava a hľadela do diaľky. Okamžite ju spoznal. Rafael!

Zoskočil zo svojho Arpáda. Plný zlosti tasil tesák a takmer sa rozbehol.

Rafael sa otočil a zbadal ho. Ostal pokojný a svoj pohľad opäť obrátil k Váhu.

Gašpar prihrmel k nemu. Nahnevaný na celý svet mal chuť zaťať mu do krku, prípadne ho aspoň riadne udrieť do tváre. Lenže nemohol. Počas bojov v Sedmohradsku sa takmer spriatelili. Neboli si nejak blízki, ale navzájom sa rešpektovali a vážili jeden druhého. Pre to, čo sa stalo vlani. Pre Zuzanu. Gašpar dal vtedy Rafaelovi šancu získať si ju pre seba, a ten keď neuspel, sa dievčaťa vzdal. Na to sa nezabúda. Nikdy. Preto Gašpar len bezmocne kopol do kameňa zo starého múru, čo sa kedysi týčil nad Váhom. Kameň sa s hrmotom zošuchol do rieky, akoby protestoval voči takémuto neprístojnému správaniu. Mladý Suňog fučal od jedu, no nevravel nič.

„Mám to tu rád. To miesto je magické,“ prehovoril Rafael prvý a ukázal smerom k zamrznutej rieke. „Musíš prísť na jar alebo v lete. Váh vtedy ticho plynie, pod vyvýšeninou, na ktorej stojíme, sa doň vlieva Kysuca. Ich spoločné vody sa krútia a šumia v čudesnom tanci, vlnky sa prevaľujú, niektoré lenivo, iné rezkejšie. Spievajú pieseň, ktorú rád počúvam.“

„Kvôli tomu som neprišiel,“ odsekol Gašpar hrubo.

Rafael akoby si ho nevšímal.

„Vždy som chcel zahliadnuť vodníka, čo tu vraj býva. Už ako dieťa som behal po zrútených hradbách, dokonca som na neho číhal aj po nociach. Niekedy sa mi zdalo, že už-už niečo vidím, no väčšinou len z močiarov vyletel dáky vyplašený vták.“ Mladý muž sa smutne usmial. „Som tu rád,“ povedal a hľadel do rieky. „Voda upokojuje moju myseľ. Predstavujem si, kam až tečú tieto vody a snívam, ako vyzerá more... Možno namiesto bojovania som sa mal dať na cestovanie. Nechcem o to prísť...“

Gašpar nerozumel. Hatňanský si povzdychol.

„Otec ma vydedí. Už som ho neposlúchol, keď som šiel do Sedmohradska. A teraz, ak si nevezmem Zuzanu, prídem o všetko. Nechápem, prečo tak vystrája. Možno... Možno je to kvôli tomu nášmu sporu z mladosti. Neviem zmeniť jeho názor.“

„Nevieš alebo nechceš?!“ spýtal sa Gašpar tvrdo.

„Nedokážem! Vieš, že som pre teba i Zuzanu urobil, čo som mohol. Nie som schopný viac čeliť otcovmu hnevu. Môžeš ma vyzvať na súboj. Môžeš ma i zabiť. Nepomôžem ti. Je to na tebe...“

Gašpar vedel, že sa musí ponáhľať do Budína.